

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีรายได้จากการเกษตรกรรมเป็นสิ่งสำคัญ
สินค้าเกษตรกรรมที่ผลิตได้มีมากมายหลายชนิดทั้งที่ผลิตเพื่อการส่งออก เพื่อบริโภค
ภายในประเทศ และเพื่อทั้ง 2 กรณีดังกล่าว ไม้ไผ่เป็นสินค้าเกษตรกรรมชนิดหนึ่ง
ที่ผลิตทั้งเพื่อการบริโภคภายในประเทศและเพื่อการส่งออก เนื่องจากสภาพแวดล้อม
และดินฟ้าอากาศโดยทั่วไปของประเทศไทยเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของไม้ไผ่
ซึ่งเป็นพืชที่ขึ้นอยู่ในเขตอบอุ่นและเขตร้อนที่มีลมมรสุมพัดผ่าน จึงมีไม้ไผ่มากมาย
นับได้ประมาณ 12 สกุล (Genera) หรือ 44 ชนิด (Species)¹ กระจาย
อยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย ไม้ไผ่จัดเป็นพืชตระกูลหญ้าชนิดหนึ่ง
ซึ่งมีลำต้นเป็นไม้ (Woody Perennial) สามารถปลุกขึ้นง่าย โตเร็ว ตายยาก
และขยายพันธุ์ได้ง่าย ทั้งทางเมล็ด เหง้า ลำ และกิ่งแขนง เป็นพืชที่ปลูกแล้ว
สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้นานับการ เพราะใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วนไม่ว่าจะ
เป็นลำไม้ไผ่ ใบไม้ไผ่ และหน่อไม้ไผ่

ในบรรดาพืชตระกูลไม้ไผ่ด้วยกัน ไม้ตงก็เป็นพืชชนิดหนึ่งที่เกษตรกรใน
ประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดปราจีนบุรีนิยมปลูก ทั้งนี้เนื่องจากมีผู้นิยม

¹ เฉลียว วัชรพุกก์, ไม้, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คอมพิว
แอดเวอร์ไทซิ่งค์, 2523), หน้า 4

บริโภคหน่อไม้ไผ่ต่างกันมาก เพราะมีรสหวานกรอบ นุ่ม อร่อย เหมาะในการใช้ประกอบอาหารและให้คุณค่าทางอาหารสูง นอกจากนี้ลำต้นยังมีขนาดโตและยาวจนสามารถตัดจำหน่ายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อื่น ๆ ได้อีกหลายอย่าง เช่น ปลุกบ้าน ทำฟาบ้าน ทำเครื่องมือ เครื่องใช้ในครัวเรือน และทำเครื่องเรือน ฯลฯ แต่อย่างไรก็ดีแม้จะมีการปลูกไผ่ตงทั่วไปในประเทศไทย แต่เกษตรกรที่ปลูกไผ่ตงเป็นอาชีพอย่างจริงจังยังอยู่ในวงแคบเฉพาะบริเวณแถบจังหวัดปราจีนบุรี นครนายก สระบุรี ชลบุรี และ ราชบุรีเท่านั้น โดยที่จังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตมากที่สุด ทั้ง ๆ ที่ผลผลิตที่ได้รับจากการปลูกไผ่ตงโดยเฉพาะหน่อไม้ไผ่ตงจะหารายได้ให้แก่เกษตรกรได้ไม่แพ้พืชชนิดอื่น ๆ

ปัจจุบันไผ่ตงได้กลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ เพราะนอกจากใช้บริโภคภายในประเทศแล้ว ยังสามารถส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศได้อีกด้วย กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2519 มูลค่าส่งออกหน่อไม้ไผ่ตงทุกชนิดรวม 4,389,000 บาท แล้วเพิ่มเป็น 3,132,000 4,564,000 7,766,000 14,146,000 24,533,000 53,711,000 89,902,000 101,873,000 และ 175,661,000 บาท ในปี พ.ศ. 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 และ 2528 ตามลำดับ (ตารางที่ 1.1) ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวโน้มการส่งออกของหน่อไม้ไผ่ตงมีมูลค่าสูงขึ้นทุกปี ควรที่รัฐบาลจะเห็นความสำคัญของการปลูกไผ่ตง โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกไผ่ตงกันมากขึ้น รวมทั้งให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรในเรื่องการตลาด หน่อไม้ไผ่ตงและการพัฒนาผลผลิตหน่อไม้ไผ่ตงให้สูงขึ้น ทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพก็จะส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกไผ่ตงมีรายได้ดีขึ้น การทำสวนไผ่ตงก็จะขยายตัวออกไปจนเกษตรกรสามารถยึดอาชีพการปลูกไผ่ตงเป็นอาชีพที่มั่นคงต่อไปได้ การส่งออกหน่อไม้ไผ่ตงก็จะขยายออกไปได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นในอนาคต ทำให้มีรายได้เข้าประเทศมากยิ่งขึ้นอันจะเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

ตารางที่ 1.1

ปริมาณและมูลค่าการส่งออกรวมของหน่อไม้สดแช่เย็น หน่อไม้อัดบีบ และหน่อไม้แห้ง

ปี	ปริมาณ (กิโลกรัม)	มูลค่า ¹ (บาท)
2519	247,132	4,389,000
2520	486,070	3,132,000
2521	644,918	4,564,000
2522	1,186,592	7,766,000
2523	1,558,385	14,146,000
2524	1,889,713	24,533,000
2525	3,869,159	53,711,000
2526	6,183,725	89,902,000
2527	8,912,028	101,873,000
2528	14,821,355	175,661,000

¹ ราคาส่งออกที่ไม่รวมค่าขนส่งและค่าประกันภัย (F.O.B. = FREE ON BOARD)

ที่มา : กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

และเป็นการช่วยลดการขาดดุลการค้า ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงข้อมูลขั้นพื้นฐานในการปลูก การตลาดและช่องทางการจำหน่าย ต้นทุนและรายได้ ตลอดจนผลตอบแทนจากการปลูกไม้แดง พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำสวนไม้แดง เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจจะลงทุนทำสวนไม้แดง ตลอดจนเกษตรกรผู้ปลูกไม้แดงทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาถึงความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการปลูกหน่อไม้ไผ่แดง
2. ศึกษาถึงต้นทุนและรายได้จากการปลูกไม้แดงในจังหวัดปราจีนบุรี
3. ศึกษาถึงภาวะการตลาด ราคา ตลอดจนการส่งออกของหน่อไม้ไผ่แดง
4. ศึกษาถึงผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับจากการปลูกหน่อไม้ไผ่แดง
5. ศึกษาถึงปัญหา และอุปสรรคในการปลูกหน่อไม้ไผ่แดง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาเรื่อง "ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนในการปลูกหน่อไม้ไผ่แดงในจังหวัดปราจีนบุรี" ซึ่งเป็นแหล่งผลิตหน่อไม้ไผ่แดงที่สำคัญของประเทศ จะทำการศึกษาข้อมูลตั้งแต่เกษตรกรเริ่มเตรียมพื้นที่เพาะปลูก จนกระทั่งเก็บผลผลิตและนำออกจำหน่าย ดังนั้นเรื่องที่จะศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับการปลูก การดูแลรักษาการเก็บผลผลิตและการนำผลผลิตออกจำหน่าย จึงได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้คือ

1. คำว่า "หน่อไม้ไผ่แดง" ในกรณีนี้หมายถึง เฉพาะหน่อไม้ไผ่แดงที่ใช้รับประทานสดเท่านั้น ไม่รวมถึงหน่อไม้ไผ่แดง ในลักษณะแปรรูปอื่น ๆ เช่น หน่อไม้อัดบิบ และ หน่อไม้แห้ง เป็นต้น

2. พันธุ์ไม้ที่จะทำการสำรวจนี้ จะหมายถึงเฉพาะพันธุ์ไม้ดงดำ ที่เกษตรกรในจังหวัดปราจีนบุรีประมาณร้อยละ 90 นิยมปลูกเท่านั้น เนื่องจาก หน่อมีคุณภาพดี กล่าวคือ เนื้อมีเสี้ยนน้อย ละเอียดย และมีสีขาว รสหวานกรอบ ทำให้จำหน่ายได้ราคาดีกว่าไม้ดงพันธุ์อื่น ๆ

3. อายุต้นไม้ที่จะศึกษามีอายุระหว่าง 1-10 ปี เนื่องจากในต้นนี้คิด ตัดช่วงให้โครงการลงทุนทำสวนไม้ดงมีอายุ 10 ปีเท่านั้น เพื่อสะดวกในการคิด คำนวณต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนทำสวนไม้ดง เพราะถึงแม้ว่าตามปกติ การทำสวนไม้ดงจะเป็นโครงการระยะยาวเกินกว่า 10 ปีขึ้นไป แต่ต้นไม้ก็ อาจจะแห้งเหี่ยวและตายไปทั้งกอหลังจากการออกดอก (Flowering) หรือที่ ชาวบ้านเรียกกันว่า "ตายขยุ" ได้ในระยะเวลาที่ไม่แน่นอนตั้งแต่ 1-30 ปี

4. ขอบเขตพื้นที่ทำการวิจัย ได้กำหนดเฉพาะจังหวัดปราจีนบุรีใน เขตอำเภอเมืองและอำเภอประจันตคาม ซึ่งเป็นท้องที่ที่มีการปลูกหน่อไม้ดง มากที่สุดในประเทศไทย

5. ระยะเวลาที่ทำการสำรวจใช้เวลาระหว่างเดือนมีนาคม 2528- มีนาคม 2529

6. การศึกษาและวิจัยในหัวข้อนี้มุ่งที่จะสำรวจเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ ดงในเนื้อที่เพาะปลูกขนาด 1-10 ไร่ เพื่อจำหน่ายในพื้นที่ทำการสำรวจใน ฤดูกาลผลิตปี 2528 จำนวน 50 ราย จากจำนวนสวนไม้ดงทั้งหมดประมาณ 211 สวน (หรือประมาณร้อยละ 24 ของประชากรทั้งหมด) เท่านั้น เนื่องจากขนาด ของสวนไม้ดงในจังหวัดปราจีนบุรีจะมีทั้งสวนขนาดเล็กที่มีเนื้อที่เพาะปลูกประมาณ 1-10 ไร่ สวนขนาดกลางที่มีเนื้อที่เพาะปลูกประมาณ 11-30 ไร่ และสวนขนาด ใหญ่ที่มีเนื้อที่เพาะปลูกประมาณกว่า 30 ไร่ขึ้นไป แต่เกษตรกรผู้ปลูกไม้ดงใน จังหวัดปราจีนบุรีส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 ขึ้นไปจะเป็นเจ้าของสวนขนาดเล็ก และเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุน ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย ปริมาณผลผลิตและ

รายได้ตลอดจนวิธีการจำหน่าย จึงได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์เพื่อคำนวณหาอัตราผลตอบแทนจากการปลูกหน่อไม้ไผ่ตง สรุปปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุง

วิธีการดำเนินการศึกษา

1. รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูล ดังนี้

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) รวบรวมได้จาก

1.1.1 การสังเกตการณ์สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ไผ่ตง โดยทางตรงและทางอ้อม

1.1.2 การสอบถามและสัมภาษณ์เจ้าของร้านค้าต่าง ๆ ที่จำหน่ายปัจจัยและเครื่องจักรอุปกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอประจันตคามในจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับราคาของปัจจัยและเครื่องจักรอุปกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ที่เกษตรกรใช้ในการทำสวนไผ่ตงในจังหวัดปราจีนบุรี

1.1.3 การสอบถามราคาที่ดินซึ่งเป็นที่ว่างเปล่า ยังมีได้ปลูกพืชไร่ ๆ และค่าภาษีที่ดินและโรงเรือน จากสำนักงานที่ดินในจังหวัดปราจีนบุรี

1.1.4 การสอบถามลักษณะสวน การปฏิบัติและดูแลรักษาสวนของเกษตรกรส่วนใหญ่ จากเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี

1.1.5 การสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกไผ่ตงโดยตรง โดยอาศัยแบบสอบถามที่แสดงไว้ในภาคผนวกเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการค้นคว้าและศึกษาข้อมูลจากเอกสาร วารสาร หนังสือ และรายงานที่เกี่ยวข้องกับการปลูกหน่อไม้ไผ่ตงโดยตรง ตลอดจนหนังสือและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากหอสมุดและส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมการค้าภายใน กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ และกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

2. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้
3. คำนวณต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ปริมาณผลผลิตตลอดจนรายได้และผลตอบแทนจากการลงทุนทำสวนไม้เต็ง
4. วิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนและสรุปผล
5. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการลงทุน
6. สรุปผลการศึกษาพร้อมด้วยข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงต้นทุนและรายได้ของเกษตรกรที่ทำสวนไม้เต็งตลอดจนผลตอบแทนที่เกษตรกรจะได้รับจากการทำสวนไม้เต็ง
2. ทำให้ทราบถึงระบบการตลาดและการจำหน่ายหน่อไม้ไม้เต็งในจังหวัดปราจีนบุรี ตลอดจนการส่งหน่อไม้ไม้เต็งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้แก่ผู้สนใจที่จะลงทุนทำสวนไม้เต็งโดยจะให้ข้อมูลที่สามารนำไปใช้ประกอบการพิจารณาหาความเหมาะสมในการลงทุนทำสวนไม้เต็ง
4. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุน รายได้ และผลตอบแทนที่เกษตรกรจะได้รับจากการลงทุนทำสวนไม้เต็ง อันจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนงานเพื่อส่งเสริมการปลูกไม้เต็งให้แก่เกษตรกรต่อไป
5. เพื่อเผยแพร่กิจกรรมการทำสวนไม้เต็งให้แพร่หลาย เพื่อสร้างความเจริญในทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไปในอนาคต